

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародних організацій і дипломатичної служби

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ І РЕГІОНАЛЬНІ ІНСТИТУТИ В КРАЇНАХ
ЄВРОПИ І ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

	для студентів	
галузь знань	29 Міжнародні відносини <i>(цифр і назва)</i>	
спеціальність	291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії <i>(цифр і назва спеціальності)</i>	
освітній рівень	магістр <i>(молодший бакалавр, бакалавр, магістр)</i>	
освітня програма	Регіональні студії <i>(назва освітньої програми)</i>	
вид дисципліни	<u>вибіркова</u>	
	Форма навчання	денна
	Навчальний рік	<u>2020/2021</u>
	Семестр	2
	Кількість кредитів ECTS	3
	Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
	Форма заключного контролю	залік

Викладачі: Ковтун Олена Юрївна, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних організацій і дипломатичної служби

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

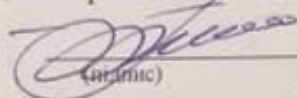
на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: Викладачі: Ковтун Олена Юрївна, кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних організацій і дипломатичної служби

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри міжнародних організацій і дипломатичної служби

(підпис)

(Матвієнко В. М.)
(прізвище та ініціали)

Протокол № 10 від «21» квітня 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією Інституту міжнародних відносин

Протокол від «18» травня 2021 року № 9

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

(Приятельчук О. А.)
(прізвище та ініціали)

«18» травня 2021 р.

1. Мета дисципліни – дисципліна покликана ознайомити студентів відповідної спеціальності з основними поняттями та ключовими проблемами теорії і практики функціонування міжнародних організацій та регіональних інститутів країн Європи і Північної Америки.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- 1. Успішне опанування курсів «Основи міжнародних відносин та зовнішньої політики» та «Міжнародні організації».*
- 2. Знання теоретичних і практичних засад сучасних міжнародних відносин та їх ключових суб'єктів, а також головних проблем сучасної світової політики.*
- 3. Володіння елементарними навичками аналітичної роботи, складання та оцінки дипломатичних документів, ведення наукових досліджень.*

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «Міжнародні організації і регіональні інститути в країнах Європи і Північної Америки» присвячена вивченню наукових підходів до дослідження специфіки роботи міжнародних організацій країн Європи і Північної Америки. Вона передбачає вивчення концептуально-теоретичних та практичних аспектів функціонування багатосторонніх структур співробітництва в євроатлантичному просторі. У межах даної дисципліни розглядаються основні різновиди, ключові суб'єкти і моделі врядування, що реалізуються у сучасній зовнішньополітичній практиці провідних держав світу та у структурах регіональних міжурядових та неурядових організацій.

4. Завдання (навчальні цілі) дисципліни: набуття студентами необхідних теоретичних, методичних і фактологічних знань, а також практичних навичок у сфері соціально-економічного, політичного та історико-культурного аналізу регіональних процесів в країнах Європи і Північної Америки, ідентифікації ролі міжнародних організацій і регіональних інститутів у цих процесах; набуття вмінь орієнтуватися у векторах міжнародних відносин та проблемах розбудови міжнародних організацій та регіональних інституцій в країнах Європи і Північної Америки; формування у студентів як концептуально-теоретичних знань про основні цілі, принципи діяльності та функції міжнародних організацій в країнах Європи і Північної Америки, так і необхідних навичок із практичного застосування відповідних знань у професійній діяльності політолога-міжнародника.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-наукової програми «Регіональні студії» спеціальності 291 – міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, зокрема:

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

СК 1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової та регіональної політики.

СК 2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК 4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні, регіональні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК 5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК 8. Здатність організовувати та проводити міжнародні зустрічі та переговори, розробляти, аналізувати і оцінювати дипломатичні та міжнародні документи.

СК 9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.

СК 15. Здатність здобувати і розширювати знання про становлення, структуру та функціонування регіональних міжнародних організацій Європи, Азії, Африки, Латинської та Англо-Америци і Карибського басейну, демонструючи розуміння сучасних європейських інтеграційних процесів та місця в них України, а також інтеграційних процесів в інших регіонах світу, враховуючи політичний, економічний, цивілізаційно-культурний, соціально-гуманітарний розвиток та відповідні інституційні системи країн світу.

СК 16. Здатність використовувати іноземні мови на професійному рівні, виконувати усний та письмовий переклад із фахової тематики міжнародних відносин та міжнародного регіонознавства.

5. Результати навчання за дисципліною:

Код	Результат навчання	Форми (та/або методи і технології) викладання навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)				
Знати та володіти теоретичними знаннями про:				
1.1	роль і місце міжнародних організацій у сучасній системі міжнародних відносин	лекція, семінарське заняття	Тест, бліц-опитування, перевірка творчих самостійних робіт, презентація	50%
1.2	основні принципи та механізми функціонування міжнародних організацій, критерії ефективності їх діяльності	лекція, семінарське заняття, самостійна робота		
1.3	функції та роль міжнародних неурядових організацій у сучасній системі міжнародних відносин	лекція, семінарське заняття		
1.4	форми і методи співпраці міжнародних організацій з урядами держав та міжурядовими організаціями	лекція, семінарське заняття		
1.5	правові засади, механізми та основні напрями співробітництва України з міжнародними організаціями	лекція, семінарське заняття, аналітична робота		
Вміти:				
2.1	аналізувати чинники активізації міжнародних організацій в контексті системних змін у регіоні Європи і Північної Америки	семінарське заняття	Тест, бліц-опитування, дискусія на семінарському занятті	30%
2.2	визначати переваги міжнародних неурядових об'єднань у процесах регіонального врядування, що відрізняють їх від традиційних акторів – держав та міжурядових організацій	семінарське заняття, доповідь		
2.3	виявляти найбільш ефективні форми і методи співпраці та впливу міжнародних структур на діяльність урядів і держав у регіоні Європи і Північної Америки	семінарське заняття		
2.4	розкривати особливості функціонування неформалізованих груп поза межами традиційних	семінарське заняття		

	міжурядових каналів на самостійно створених аренах – в якості міжнародних агентів впливу			
2.5	досліджувати роль європейських організацій у трансформаційних процесах в Україні	семінарське заняття, самостійна робота		
Отримати базові комунікативні навички:				
3.1	використовувати сучасні комунікаційні технології у роботі з громадськістю та публічними органами влади	семінарське заняття, дискусія	презентація	10%
3.2	організувати зустрічі та проводити переговори з громадськими групами, органами держави та міжнародними організаціями	семінарське заняття, дискусія		
Демонструвати автономність і відповідальність:				
4.1	розробляти рекомендації щодо можливих шляхів упровадження конкретних ідей і проектів на державному та міжнародному рівнях врядування	самостійна робота	перевірка творчих самостійних робіт, презентація	10%
4.2	вдосконалювати власні навички	семінарське заняття, дискусія		
4.3	самостійно застосовувати та поглиблювати здобуті теоретичні знання у практичні площині	семінарське заняття, самостійна робота		

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	Програмні результати навчання (назва)															
	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	3.1	3.2	4.1	4.2	4.3	
ПРН 2. Критично осмислювати та аналізувати процеси глобалізації та регіоналізації й визначати їх вплив на міжнародні відносини.	+	+	+	+		+										
ПРН 4. Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної, регіональної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.		+							+							
ПРН 12. Здійснювати представництво інтересів України в інших державах, міжнародних організаціях, на міжнародних конференціях; давати оцінку політичним, суспільним, економічним й іншим ризикам, пов'язаним із подіями міжнародно-політичного характеру; впорядковувати й структурувати						+						+	+			

інформацію про стан міжнародних відносин і зовнішньої політики України, складати аналітичні довідки й звіти з посиланням на положення офіційних національних та міжнародних двосторонніх і багатосторонніх документів.																				
ПРН 14. Готувати аналітичні довідки, звіти та інші документи про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій (країн, груп країн і регіонів світу).																				
ПРН 19. Виконувати професійний усний та письмовий переклад з/на іноземну мову, зокрема, з фахової тематики міжнародного співробітництва, зовнішньої та світової політики, міжнародного регіоназнавства та міжнародних комунікацій, двосторонніх та багатосторонніх міжнародних проєктів.																				
ПРН 22. Оцінювати результати власної роботи і відповідати за особистий професійний розвиток.																				

7. Схема формування оцінки.

7.1. Форми оцінювання студентів:

– семестрове оцінювання:

	Min.	Max.
Усна відповідь	«5» x 6 = 30	«10» x 6 = 60
Контрольна робота	14	20
Самостійна робота	16	20
Всього:	60	100

Контрольна робота передбачає тестові завдання (60% оцінки за роботу) та відкриті питання (40% оцінки).

Самостійна робота виконується командою у складі 2-3 студентів. Результати роботи з відповідної теми презентуються на семінарському занятті. Кінцевий варіант роботи у вигляді презентації може бути оформлений після заняття, на якому її було презентовано.

- підсумкове оцінювання у формі заліку:

Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж семестру. При отриманні підсумкової кількості балів від 60 та вище студенту виставляється «Зараховано».

7.2 Організація оцінювання:

- контрольна робота проводиться на передостанньому семінарському занятті;
- самостійна робота здається на останньому занятті.

7.2. Шкала відповідності оцінки:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	С/Р
<i>Змістовий модуль 1.</i>				
1	Тема 1. Міжнародні організації в сучасних процесах європейського регіоналізму.	6	4	20
2	Тема 2. Міжнародні неурядові організації в Європі та Північній Америці.	4	3	20
	<i>Модульна контрольна робота 1</i>		1	
<i>Змістовий модуль 2.</i>				
3	Тема 3. Україна та європейські структури багатостороннього співробітництва.	7	4	20
	<i>Модульна контрольна робота 2</i>	1		
	ВСЬОГО	18	12	60

Загальний обсяг – 90 год., у тому числі:

Лекції – 18 год.

Семінари – 12 год.

Самостійна робота – 60 год.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРІВ

Змістовий модуль 1

ТЕМА 1. МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ ПРОЦЕСАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РЕГІОНАЛІЗМУ

Лекція 1. Міжнародні організації в сучасних процесах європейського регіоналізму (2 год.).

1. Міжнародні організації як інструмент регіональної політики держав Європи.
2. Міжнародні організації в рамках європейського субрегіонального співробітництва.
3. Міжнародні організації в процесах європейської інтеграції.

Лекція 2-3. США, Канада та країни Європи в структурах багатостороннього співробітництва регіону Арктики (4 год.).

1. Арктична стратегія США та їх участь в структурах багатостороннього співробітництва Півночі.
2. Арктична політика Канади та її участь у багатосторонньому співробітництві держав Півночі.
3. Європейський Союз та політика європейських неарктичних держав в Арктиці.
4. Сучасні напрями діяльності НАТО в регіоні Арктики.

Семінар 1. Міжнародні організації в сучасних процесах європейського регіоналізму (2 год.).

1. Міжнародні організації як інструмент регіональної політики держав Європи.
2. Міжнародні організації в рамках європейського субрегіонального співробітництва.
3. Міжнародні організації в процесах європейської інтеграції.

Семінар 2. США, Канада та країни Європи в структурах багатостороннього співробітництва регіону Арктики (2 год.).

1. Арктична стратегія США та їх участь в структурах багатостороннього співробітництва Півночі.
2. Арктична політика Канади та її участь у багатосторонньому співробітництві держав Півночі.
3. Європейський Союз та політика європейських неарктичних держав в Арктиці.
4. Сучасні напрями діяльності НАТО в регіоні Арктики.

Самостійна робота (20 год.).

Підготувати есе на тему:

- а) Особливості формування регіональних організацій в Європі у постбіполярний період.
- б) Критерії ефективності діяльності європейських регіональних організацій.
- в) Регіональні організації Європи в умовах кризи європейської безпеки 2014 – 2021 рр.

Контрольні запитання та завдання:

1. Проаналізуйте зміни в інституційній структурі ЄС після укладання Лісабонського договору.
2. Проаналізуйте співвідношення цивільної та військової структур НАТО.
3. Проаналізуйте сучасний вплив ОБСЄ на стан економічної безпеки в Європі.

ТЕМА 2. МІЖНАРОДНІ НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ В ЄВРОПІ ТА ПІВНІЧНІЙ АМЕРИЦІ

Лекція 4. Міжнародні неурядові організації в зовнішній політиці держав Європи та Північної Америки (2 год.).

1. Роль європейських держав та США у формуванні та підтримці діяльності неурядових організацій і об'єднань.
2. МНУО як інструмент реалізації зовнішньополітичних стратегій держав Європи та США.
3. МНУО у багатосторонньому співробітництві держав Європи.

Лекція 5. МНУО як незалежні міжнародні аналітичні центри (2 год.).

1. Сутнісні характеристики, ознаки та форми діяльності неурядових аналітичних центрів Європи та США.
2. Аналітичні центри як інструменти публічної політики США та країн Європи.
3. Роль аналітичних центрів у процесах становлення громадянського суспільства країн Східної Європи.

Семінар 3. МНУО як незалежні міжнародні аналітичні центри (2 год.).

1. Основні характеристики неурядових аналітичних центрів США та країн Європи.
2. Надання консультацій і поширення інформації як важливі форми діяльності неурядових дослідницьких центрів США.
3. Співпраця аналітичних центрів США з урядами держав Східної Європи.

Семінар 4. Міжнародні неурядові організації в зовнішній політиці держав Європи та Північної Америки Модульна контрольна робота 1 (2 год.).

2. МНУО в реалізації зовнішньополітичної стратегії США та держав Європи.
3. МНУО у багатосторонньому співробітництві держав Європи.

Самостійна робота (20 год.).

1. Підготувати есе на тему: «Європейський досвід взаємодії міністерств закордонних справ з міжнародними неурядовими організаціями».
2. Підготувати есе на тему: «МНУО у зовнішній політиці малих держав Європи».
3. Опрацювати матеріал та підготувати письмове повідомлення на тему: «НАЦ як ініціатор публічного обговорення найгостріших проблем, що стоять перед світовим співтовариством».

Контрольні запитання та завдання:

1. Назвіть позитивні і негативні риси МНУО як інструменту зовнішньої політики держави.
2. Яку роль НУО відіграють у захисті національної безпеки сучасної держави?
3. Назвіть основні форми взаємодії НУО з органами державної влади.

Змістовий модуль 2

ТЕМА 3. УКРАЇНА ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТРУКТУРИ БАГАТОСТОРОННЬОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Лекція 6-9. Україна та європейські структури багатостороннього співробітництва. Модульна контрольна робота 2 (8 год.).

1. Співробітництво України та ЄС: ключові засади.
2. Механізми співпраці України та ОБСЄ.
3. Україна в Раді Європи.
4. Співробітництво України з субрегіональними багатосторонніми ініціативами в Європі.

Семінар 5-6. Україна та європейські структури багатостороннього співробітництва (4 год.).

1. Співробітництво України та ЄС: ключові засади.
2. Механізми співпраці України та ОБСЄ.
3. Україна в Раді Європи.
4. Співробітництво України з субрегіональними багатосторонніми ініціативами в Європі.

Самостійна робота (20 год.).

Підготувати есе на тему: «Український досвід взаємодії Міністерства закордонних справ з ЄС».

Контрольні запитання та завдання:

1. Назвіть позитивні і негативні риси співпраці України з ОБСЄ.
2. Яку роль ЄС відіграє у захисті національної безпеки України?
3. Назвіть основні форми взаємодії РЄ з органами державної влади України.

Рекомендована література:

Основна:

1. Копійка В.В. Європейський Союз: досвід розширення і Україна. – К.: «Юридична думка», 2005.
2. Копійка В.В., Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: історія і засади функціонування. – Київ: «Знання», 2009.
3. Міжнародні організації. Навчальний посібник. За ред. В.М.Матвієнко. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015.
4. Міжнародні організації: кредитно-модульний курс. Навчальний посібник для ВНЗ. За ред. За ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Логвінової Н.С. – К.: «ЦУЛ», 2011.
5. Міжнародні організації: Навчальний посібник. За ред. О.С. Кучика. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: «Знання», 2007.
6. Міжнародні організації: Навчальний посібник/ укладачі: Т.В. Андросова, О.В. Кот, В.О. Козуб; вид. 2-ге, перероб. та доп. –Х.: ХДУХТ, 2018. – 235с.
7. Федуняк С.Г. Європейські виміри безпеки на пострадянському просторі. Формування інтегрованої системи безпеки Заходу і нових незалежних держав. – Чернівці: «Рута», 2005.
8. Хоменко М. ОБСЄ: трансформація статусу і діяльності в пост блоковій Європі // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2001. – Випуск 27. – Частина II.

Додаткова:

9. Беляева Н.Ю. Гражданские ассоциации и государство//Социс. – 1995. – №11. – С. 109 - 114.
10. Зленко А.М. Дипломатія і політика. Україна в процесі динамічних геополітичних змін. – Харків: «ФОЛІО», 2003.
11. Матвієнко В.М. Україна в міжнародних організаціях. Історія і сучасність : навч. посіб./В. М. Матвієнко, А. П. Сапсай. – Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014.
12. Нанівська В. Розвиток недержавних організацій в Україні. – К.: МЦПД, 2001. – 96с.
13. Соломон Лестер М., Анхайер Хельмут К. Появляющийся сектор. Новые данные (О взаимодействии организаций третьего сектора с государственными органами в сфере социальной политики: Пер. с англ. – М., 1999. – 146 с.
14. Тинкован О.В. Неурядові організації як суб'єкти вироблення державної політики. Автореф. дис. канд. наук з держ. упр. – Дніпропетровськ, 2007. – 20 с.
15. Чернявська Л.Н. Міжнародні неурядові організації у світовій політиці. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 2008. – 215 с.
16. Чернявська Л.Н. Неурядові аналітичні центри (НАЦ): традиції та перспективи розвитку в Україні//Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2004. – Випуск 50 (Ч. 1). – С. 208 - 217.

Питання для контролю:

1. Міжнародні організації як учасники європейського субрегіонального співробітництва.
2. Тенденції поглиблення регіонального, трансрегіонального і міжрегіонального співробітництва в євроатлантичному просторі.
3. Конкуренція між різними геополітичними проектами на міжрегіональному рівні в євроатлантичному просторі.
4. Співвідношення між проектами жорсткої і м'якої інтеграції в євроатлантичному просторі.
5. Новий регіоналізм в євроатлантичному просторі.
6. Інтеграційні проекти в євроатлантичному просторі: спільне та відмінне.
7. Регіональні організації м'якої інтеграції в євроатлантичному просторі.
8. Посилення багатовекторності російської політики щодо міжнародних організацій в євроатлантичному просторі.
9. Арктична стратегія США і Канади.
10. Регіональні ініціативи США і Канади.
11. МНУО у багатосторонньому співробітництві держав Європи.
12. Вплив на процес прийняття зовнішньополітичних рішень неурядовими аналітичними центрами у США.
13. Вплив на процес прийняття зовнішньополітичних рішень неурядовими аналітичними центрами у Західній Європі.
14. Роль та значення ОБСЄ.
15. Проблеми та перспективи регіонального співробітництва держав-членів ОБСЄ.
16. Особливості функціонування Ради Європи та її роль у міжнародних відносинах.
17. Труднощі та перспективи інтеграції України до лав НАТО.
18. Ключові проекти НАТО.
19. Секторальна співпраця країн-членів НАТО з третіми сторонами.
20. ОБСЄ та конфлікт на Донбасі.
21. Еволюція співробітництва України та ЄС.
22. Угода про асоціацію Україна – ЄС.
23. Проблеми розширення ЄС на сучасному етапі.
24. Діяльність України в ОЧЕС.
25. ГУАМ як регіональний гравець.
26. Проаналізуйте зміни в інституційній структурі ЄС після укладання Лісабонського договору.
27. Проаналізуйте співвідношення цивільної та військової структур НАТО.
28. Проаналізуйте сучасний вплив ОБСЄ на стан економічної безпеки в Європі.
29. Назвіть позитивні і негативні риси МНУО як інструменту зовнішньої політики держави.
30. Яку роль НУО відіграють у захисті національної безпеки сучасної держави?
31. Назвіть основні форми взаємодії НУО з органами державної влади.
32. Охарактеризуйте арктичну стратегію США і членів ЄС.
33. МНУО в реалізації зовнішньополітичної стратегії США та держав Європи.
34. МНУО у багатосторонньому співробітництві держав Європи.
35. Роль аналітичних центрів у процесах становлення громадянського суспільства країн Східної Європи.
36. Проаналізуйте наявні політико-правові засади взаємодії України з міжнародними організаціями.
37. Яке місце відводиться міжнародним організаціям у рамках сучасного зовнішньополітичного курсу України?
38. Охарактеризуйте сучасні підходи України щодо участі в регіональних безпекових організаціях і об'єднаннях.
39. Охарактеризуйте сучасні підходи України щодо участі в регіональних економічних організаціях і об'єднаннях.
40. Проблеми та перспективи регіонального співробітництва України в рамках ОДЕР-ГУАМ.